

Høyringsfråsegn om endring i *Lov om stadnamn*

3. juni 2014 kom Kulturdepartementet med eit framlegg til endringar i stadnamnlova, som ei oppfølging av Innst. S. nr. 124 (2008-2009).

Blant hovudframlegga til lovendringa ser Toten dialekt- og mållag det som positivt at definisjonar, struktur og språk er gjort enklare og meir forståelege. Det er også bra at skrivemåten av *gardsnamn* framleis skal vera eit offentleg ansvar. Men Toten dialekt- og mållag ser det som sær s uheldig at "Namn på gardsbruk eller eigedom under eit gardsnummer skal få den skrivemåten grunneigaren eller festaren ynskjer, så lenge han kan dokumentere at skrivemåten har vore i offentleg bruk." Det er mange grunnar til at vi meiner dette er uheldig:

Gardsnamn og bruksnamn er eldgamle kulturminne, og er dei eldste språklege minnesmerka vi har. Gjeldande stadnamnlov sørgjer for at stadnamna våre, inkludert dei gamle bruksnamna, har det nødvendige kulturminnevernet.

Gardsnamn og bruksnamn er felleseige i lokalsamfunnet. At ein grunneigar sit med eigedomsretten til jorda si, er sjølv sagt. Eigedomsretten ligg nedfelt i sjølv omgrepet "grunneigar". Men grunneigaren kan ikkje hevde å eige *namnet* på gardsbruket. Desse namna blir brukt vel så mykje av dei andre som bur i lokalsamfunnet. Dermed må vi alle kunne seia at vi eig namna, og da er det berre rett og riktig at storsamfunnet bestemmer korleis desse namna skal skrivast. Det vil vera eit stort tilbakesteg å dra bruksnamna inn i privatsfæren.

Uheldig om dei relativt unge slektsnamna skal bestemme skrivemåten på dei gamle bruksnamna.

Mange grunneigarar har eit slektsnamn som skriv seg frå eit gardsnamn/bruksnamn. Men vi lyt dra eit viktig skilje mellom historiske gardsnamn/bruksnamn og slektsnamn som er av nyare dato. Slektsnamna vart ikkje tekne i bruk av folk flest før sist på 1800-talet og fyrst på 1900-talet. Det var fyrst i 1923 at vi fekk eit lovfesta krav om at alle måtte ha slektsnamn. Slektsnamna er private, og blir regulert av den liberale *Lov om personnamn*. Innanfor temmeleg vide grenser kan enkeltpersonar bestemme korleis dei vil skrive sitt eige slektsnamn. Men heilt sidan tidleg på 1800-talet har offentlege organ fastsett reglar for korleis gardsnamn og bruksnamn skal skrivast. Sidan slektsnamn med opphav i gardsnamn/bruksnamn ikkje har blitt offentleg regulert, har vi fått det skiljet vi ser i dag mellom skrivemåten av gardsnamnet/bruksnamnet og det tilsvarande slektsnamnet. Det er sær s uheldig dersom skrivemåten av dei relativt unge slektsnamna skal bestemme skrivemåten på dei gamle gardsnamna/bruksnamna.

Uheldig at tilfeldige skrivemåtar frå 1600–1800-talet blir framtidens godkjende skrivemåtar. Ifølgje framlegget skal eigaren/festaren kunne ”dokumentere at skrivemåten har vore i offentleg bruk”. Men ”det skal ikkje stillast strenge krav til dokumentasjon”. Vi forstår dette slik at alle slags dokument som er skrivne av prestar, lensmenn, futar osv. kan brukast som grunnlag når grunneigar/festar no skal bestemme skrivemåten på bruket. Dermed blir dokument frå 1600-, 1700- og 1800-talet retningsgjevande for skrivemåten i framtida. Sidan skrivarane sjeldan var lokalkjende, skreiv dei det dei trudde dei høyrde, og dermed var det fleire skrivemåtar som kom til å tilsløre og forvanske meiningsinnhaldet. Til dømes vart Klæbu skrivne *Kledeboderne*. Det vil vera uhøyrte om slike tilfeldige skrivemåtar skal bli godkjende skrivemåtar i framtida.

Uheldig at skrivemåtane ikkje kjem til å vera i tråd med gjeldande rettskriving. I moderne norsk markerer vi ikkje lang vokal med dobbel vokal, eller med ein stum e i tillegg. Men sidan dette var vanleg tidlegare, vil det bli fullt lovleg å skrive til dømes Viik eller Viek i staden for Vik. Samstundes vil dei unorske bokstavane c, q, w, x og z kome til syne i offentlegheita, fordi desse bokstavane vart flittig brukt i dokument frå 1600-, 1700- og 1800-talet.

Omgrepsforvirring. Sjølv om omgrepet bruksnamn har fått ei tydelegare forklaring i høyringsnotatet, kan det oppstå vanskar med å skilja bruksnamn og gardsnamn frå kvarandre. Utviklinga kan ha gjort eit bruk meir sentralt enn den opphavlege namnegarden, og eit utskiftbart bruksnamn kan dermed fortrenge namnegardsnamnet og den kulturhistoria som dette representerer.

Skrivemåten av stadnamn er viktigare no enn før. I dagens samfunn har skriftbildet større prestisje og større gjennomslag enn nedarva uttale. Stor mobilitet i samfunnet gjer at stadig færre kjenner og bruker stadnamna slik dei har vore overført munnleg. Uttalen av mange bruksnamn og andre stadnamn blir drastisk endra når namneformer med utgangspunkt i skrivemåtar på 1600–1800-talet fortrenger dei opphavlege namna. Dermed står vi i fare for å miste ein del av den eldste kulturarven vår.

Forvirring og rot med mange ulike skrivemåtar av eitt og same namn på eit mindre geografisk område. Til dømes kan vi få Vik, Viik, Wik, Wiik, Wig, Wiig, Wiigh, Wiigshagen, Vigsbakken osv. Det må vera eit viktig mål med regelverket å få mest mogleg konsekvent og føreseieleg skrivemåte av same stadnamn på same stad, i både like og ulike funksjonar. Dette er særskild viktig i samband med adressering, bruk av GPS og web-applikasjonar. Utrykkingskøytøy skal ikkje måtte kaste bort tida på å leite seg fram til den aktuelle staden på grunn av manglande stabil skrivemåte av stadnamnet.

Statistikken viser at det er svært få av vedtakssakene etter stadnamnlova som skaper konflikt. Nettopp derfor er det grunn til å spørja kvifor lova skal endrast for å koma dette mindretalet i møte.

Til no har regelen i stadnamnlova vore at eit bruksnamn som er identisk med namnet til garden bruket ligg under, skal skrivast som gardsnamnet det er utleidd av. Vi ber om at denne viktige regelen blir vidareført i ei eventuell revidering av stadnamnlova.

Fråsegna vart vedteken på styremøtet i Toten dialekt- og mållag 27. august 2014

Jorunn Aarsby

(leiar i Toten dialekt- og mållag)